

ARTA

ROMÂNEASCĂ

PE

MERIDIANELE

LUMII

MIRCEA DEAC

O expoziție de artă organizată în străinătate este o fereastră deschisă spre țara noastră. Aici se pot vedea, în imagini sensibile, viața, aspirațiile și talentul poporului nostru. Și cu atât mai clar este acest lucru cu cât, an cu an, numărul expozițiilor a crescut în amploare și în diversitatea conținutului lor. Afășe și cataloagele expozițiilor consemnează participarea a sute de artiști la succesul acestor manifestări ca și contribuția esențială a specialiștilor și muzeografilor, care și-au adus aportul competent în organizarea unei arti de bogate și diverse expoziții și în prezentarea științifică a artei din cele mai vechi epoci până în zilele noastre.

Se cuvine astfel să arătăm în primul rând succesul de care s-au bucurat anul acesta la Muzeul romano-germanic din Köln vestigiile artistice ale anticității noastre prezentate într-o amplă expoziție «Romanii în România», la care și-au adus contribuția 25 de muzee. Incursiunea sugestivă în trecutul țării, de la inscripția

de pe un mare vas de cult, — *Decebalus Per Scorilo* (Decebal fiul lui Scorilo) la piesele originale ale Monumentului de la Adamclisi, atestă prin documente primii pași pe calea formării poporului român și a limbii române. «*Cucerirea acestui stat și instituirea unei provincii unice dincolo de linia Rin-Dunăre* — scria prof. Dr. Otto Doppelfeld, directorul Muzeului romano-germanic din Köln, — *era pentru romani o necesitate politică; ea este totodată și un fapt de importanță epocală. Această nouă provincie, care după cruntele războaie ale lui Traian înflorea repede, această «Dacie felix» era într-adevăr o fericită creație, era perspectiva anestecului între poporul dac și cultura imperiului roman. Fiind trainică ea a supraviețuit furtunilor migrațiilor popoarelor și apoi lungii perioade a dominației turcești; ea mai dăinuie și astăzi ca o adevărată insulă a latinității, o insulă și o unitate de-a dreptul miraculoasă. Probabil că nicieri pe lume nu există o limbă cu o răspîndire atât de unitară ca limba română».*

Valoarea științifică a acestei expoziții este sporită și de editarea în cîteva zeci de mii de exemplare a unui catalog voluminos în care sînt descrise cele aproape 1 000 de piese și sînt cuprinse importante studii istorice.

De aprecieri pozitive, trezind un interes remarcabil, s-a bucurat și prezentarea Tezaurului național al epocii medievale în expoziții itinerante la Londra, Edimburg, Paris, Stuttgart și recent la Neuchâtel în Elveția.

«*După părerea mea, scria Winefride Wilson în «The Tablet», revelația expoziției a constituit-o selecția de broderii nemaivăzute pînă acum. În perioada de aur a secolului al XV-lea, caracterul monumental al personajelor, emoția exprimată de chipuri, ritmicitatea compozițională sublimată dar nu supraaccentuată de firele de aur și perle, conferă unui epitrahil sau unui vâl de iconostas valoarea unei opere majore de artă».*

„The Times” scria de asemenea: «*Arta românească nu a cunoscut evoluția Renașterii din Europa occidentală, în schimb suprafața uniformă a picturii bizantine este acoperită de căldura unui popor mai puțin ascetic și mai apropiat de cele pămîntești*», iar Robert Melville în New Statesman «*nota: «Nu-mi amintesc să fi văzut vreodată un exemplar mai strălucit de spiritualitate medievală».*

De același succes s-a bucurat expoziția și la Paris. Oameni de cultură de seamă au subliniat importanța și valoarea sa. Gustav Diehl, André Grabar, Julien Caen și alți oameni de specialitate și-au exprimat viul interes. Julien Caen de exemplu nota: «*Este o artă admirabilă, care s-a*

dezvoltat în Valahia ca și în Moldova, de-a lungul a patru secole, fiind în același timp religioasă și laică, jucând rolul pe care tablourile și tapiseriile le jucau în Europa occidentală», iar în «Paris Press l'Intrensigeant» scria: «Ceramica și piesele brodate au un savuros caracter popular. Artiștii noștri contemporani vin și consultă cu interes acest ansamblu de culori și de forme, impresionaji de prospețimea și exuberanța lor».

O altă expoziție care a trezit un larg interes a fost pictura pe sticlă și xilografurile românească populară. Deschisă inițial în 1964, la Bruxelles, cu concursul specialistului în artă populară Cornel Irimie, directorul Muzeului Brukenthal, autorul tematicii acestei expoziții, ea a urmat un drum ascendent al interesului, la München, Braunschweig, Copenhaga, Dortmund, Recklinghausen, Baden-Baden, apoi în Suedia și Norvegia.

Wolfgang Christlieb în «Abendzeitung» nota: «Dacă ar fi cunoscut această artă populară înfloritoare, necontaminată de reprezentările academiste, la mare stimă în vremea lor, Marc și Kandinsky s-ar fi ridicat probabil pe o treaptă superioară în arta lor», iar într-un ziar danez scria: «cu toate că a fost creată cu o sută de ani în urmă, ea amintește de Picasso».

O amplă expoziție de tapiserii și scoarțe românești colindă pe meridianele lumii ca un simbol și solie de frumusețe. Ea a fost deschisă la Washington, Chicago și Nashville, la Rio de Janeiro și Caracas, la Istanbul, Ankara, Cairo și Alexandria, Moscova și recent ca circula în țările scandinave trezind peste tot un flux de admirație.

Corinne Franklin scria entuziasmat în „The Nashville Bauner”: «Expoziția de tapiserie românească a adus primăvara la Chekewood». Numeroase, clogioase și inspirate au fost și cuvintele celorlalți critici, care și-au notat impresiile, ca Louise Durbin (Washington Post), Franke Cretlein (Sunday Star), Clara Hieranyus (The Nashville Tennessee), Shirley Krawitt ș.a.

În afara expozițiilor amintite au fost prezentate în aproape toate capitalele Europei expoziții colective și personale de pictură, sculptură, grafică și arte decorative.

Arta plastică contemporană se bucură de unanime aprecieri. Criticul de artă M. Kuzmina analizând expoziția de pictură și sculptură deschisă la Moscova scria următoarele: «Cromatica sa puternică și sonoră se impune printr-o neobișnută frumusețe și noblețe. Nu mai puțin în peisaj și natură statică, prin inegalabila poezie și plasticitate Ciucurencu știe să folosească cromatismul pentru a exprima sentimente și gânduri majore. Tabloul său

Epilog la răscoala din 1907 este o profunză sinteză a gândurilor strănite de momente dramatice ale istoriei românești».

Aproape aceleași aprecieri la adresa pictorului Ciucurencu făcea în urmă cu cinci ani cronicarul lui «Volksstimme» cu ocazia expoziției organizate la Viena: «Fără îndoială că Epilogul răscoalei este una din cele mai bune opere ale sale. Un tablou în albastru, — dar cite nuanțe nu a scos pictorul din această singură culoare. Conținutul și forma sînt îmbinate aici într-o formulă plină de expresivitate și efect».

Sahner Horst într-un articol intitulat «Farmecul culorilor» publicat la Berlin cu ocazia expoziției pictorului Ciucurencu scria de asemenea: «La Bienala de la Veneția am luat contact prima oară cu lumea de imagini a lui Ciucurencu. Bogăția picturală a lucrărilor sale a avut un efect captivant asupra mea. Fiecare lucrare este pentru ochi o sărbătoare. Ele demonstrează în mod convingător ce importanță se poate atribui culorii, ca formă de exprimare, cât este de capabilă să elucideze sensibil conținutul lucrării respective».

De aceea nu a fost nici o surpriză cînd editura germană Gradus Bliter ca și cea din New York Graphic Society au editat în zeci de mii de exemplare lucrările *Ciclame, Peisaj și Femei: sezînd*.

De un succes răsunător s-a bucurat și creația pictorului Corneliu Baba, despre care criticul Paulson scria: «În lucrările sale nu recunoaștem doar arta unui pictor de înaltă factură ci și calitatea de mare artist care, bazîndu-se pe o profundă tradiție națională, crează o operă actuală și originală».

În articolul «Corneliu Baba la Muzeul din Bruxelles», Paul Caso de la ziarul belgian «Le Soir» arăta: «Această simpatie nu o vom precupeți pictorului român. Ne-a mișcat climatul retrospectiviei sale, starea sufletească a emoționantelor portrete ale soției sale, al scriitorului Mihail Sorbul, al poetului Tudor Arghezi și al actriței Lucia Sturdza Bulandra. Tablouri ca Natură Moartă, cu roșuri profunde, aparținînd Muzeului din Constanța și pateticul Peisaj de la Assisi sînt ale unui artist ce aparține erei de expansiune a expresionismului european».

Lucrările pictoriței Ligia Macovei s-au bucurat de asemenea de largi aprecieri în diferite expoziții la Roma, Viena, Moscova, recent la Praga și Budapesta.

Cităm cîteva din însemnările cuprinse în unele ziare vieneze: «Avem de-a face, fără îndoială, cu o pictoriță de anvergură, cu o personalitate dinamică poate nu într-un totu armo-

moasă, ci mai degrabă, împărțită între o simțire romantică și un intelect critic» (Arbeiter Zeitung) sau «Mai presus de orice se detașează desenele ei, cele mai multe constituind cichiri de ilustrații la poezii. Aici domnește o limpezime a formei, care stărnește admirație» (Wiener Zeitung). Or, spicuim din «Volksstimme»: «Ceea ce impresionează atât de plăcut în lucrările Ligiei Macovei, este înainte de toate angajarea personală a artistei, pregnantă în fiecare tablou».

Bienala de la Veneția a constituit în ultimii ani prilejul unor fructuoase verificări. Aici au debutat, putem zice, pictorii Ion Gheorghiu, Ion Bițan și Ion Pacea, ale căror lucrări au fost după aceea solicitate în alte diverse expoziții la Paris și Le Hâvre, la Roma și Hamburg. Aici, la Veneția, operele lui Țuculescu au trezit admirație unanimă iar, anul trecut, succesul repurtat de sculptorul Ovidiu Maitec, pictorul Virgil Almășanu și graficianul Octav Grigorescu s-a concretizat nu numai în solicitarea expoziției și organizarea ei la Budapesta și Belgrad dar și în achiziționarea a numeroase din operele expuse.

Referitor la lucrările pictorilor Ion Pacea și Ion Gheorghiu cărora li s-au adăugat în expoziția lor din Franța, din orașul Le Hâvre cele ale pictorilor Vladimir Șetran și Spiru Chintilă, presa locală (Paris-Normandie) subliniază: «Operele expuse, deși de facturi diferite, marchează în întregimea lor un adevărat elan către viitor cu toate că sint inspirate de străvechi tradiții picturale, ceea ce le dă un aspect cu care nu sîntem obișnuiți... Tîndra picturii românească vădește efortul liber al căutării, dar păstrează în același timp amprenta unui trecut bogat».

Despre operele acestor artiști a scris și cunoscutul critic Georges Boudaille: «Operele lor sint românești prin simțul specific al culorilor vii, prin lirismul temperat de rațiune și prin numeroase amintiri ale folclorului...»

Iată ce se scrie și despre pictorul V. Șetran: «Tîndrul Șetran este cel mai îndrăzneț pentru tratarea marilor forme, hrînite cu materii, uneori abstracte și pline de conținut emoțional».

Expoziții de pictură s-au deschis în numeroase capitale — la Moscova, Varșovia, Praga, New-Delhi și Belgrad.

Recent, la 17 mai, s-a închis la Tel-Aviv expoziția de pictură contemporană românească căreia presa și criticii de artă i-au acordat o atenție cu totul remarcabilă. «Se poate spune, scria Miriam Tal în «Hayom», că arta română contemporană, din această expoziție, se relevă ca o artă majoră, plină de sensibilitate, lipsită de complexe, pătrunsă de o directă bucurie a vieții».

«In ceea ce privește stilurile — scria Ruth Ben Harin în «Larnerhav», aflăm în această expoziție toate curentele principale europene: impresionism, cubism, constructivism, futurism etc. Multe din lucrări amintesc prin forma lor de pictori cunoscuți contemporani dar, în același timp, diferă prin caracterul lor de «original». Ceea ce este comun tuturor lucrărilor din expoziție este atmosfera destinsă, coloristica plăcută, plină de bucurie, intonația umanistă și blîndă».

Comentariile pot continua și la alte genuri artistice. Bunăoară, artele decorative s-au bucurat de o primire caldă la Moscova, Budapesta și Sofia. Numele unor artiști ca Aurelia Ghiță, Mimi Podeanu, Patriciu Mateescu, Grațela Stoi-chiță ș.a. au devenit cunoscute.

În articolul său «Culori însorite» din «Vecer-naia Moskva», I. Ostraița scria: «Expoziția artiștilor români nu este mare, dar aici vizitatorul se oprește, întîrzie, se desparte greu de obiectele minunate, dovezi vii ale dezvoltării artei decorative românești, a vieții fericite a poporului...»

Numeroase expoziții de grafică au fost deschise la Teheran și Tunis, în țările Americii Latine și în Extremul Orient ca și în țările cu care avem permanente acorduri culturale.

Alături de asemenea expoziții se cuvine să amintim de succesele repurtate de artiștii invitați personal să deschidă în străinătate expoziții și din numărul lor mare subliniem pe Ovidiu Maitec, Ion Bițan, Ion Gheorghiu, Ion Pacea, Iulia Oniță, Mihu Vulcănescu, Ilie Pavel ș.a.

Împlinirea în acest an, la 23 August, a 25 de ani de la Eliberarea patriei de sub jugul fascist, prilejuiește artiștilor noi realizări. Năzuințele oamenilor de cultură din trecut, lupta lor pentru unitatea poporului român sint strîns legate de operele umaniste ale contemporanilor noștri, mărturisite în opere de artă profunde, realiste și de ținută artistică. Cele mai multe sint prezentate în ample expoziții atât în țară, cît și în străinătate. Menționăm dintre acestea: Lucian Grigorescu la Sofia, H. Catargi și Ion Muscelanu la Berlin, o amplă expoziție de artă plastică contemporană la Moscova și Varșovia și în R.S.F. Iugoslavia, una de grafică contemporană la Praga și Budapesta, de artă populară în R.P. Chineză, ca și în Austria, Danemarca, Finlanda și alte numeroase țări.

Astfel, așa cum arătam, arta noastră străbate meridianele lumii. Nimic nu mărturisește cu mai multă subtilitate și profunzime viața spirituală a unui popor decît creațiile sale artistice.

În acest mod arta devine o fereastră deschisă spre spiritualitatea poporului român și mărturisește înclinația sa spre frumos, dorința sa fermă pentru pace.